

Zofia Błaszkiwicz
Instytut Nafty i Gazu, Kraków

Sto posiedzeń Komitetu Technicznego 222 – w interpretacji statystycznej

Setne posiedzenie Komitetu Technicznego 222 – jubileusz normalizacji przetworów naftowych

W grudniu ubiegłego roku w Instytucie Nafty i Gazu odbyło się setne posiedzenie Komitetu Technicznego 222 ds. Przetworów Naftowych i Cieczy Eksploatacyjnych. W jubileuszowym posiedzeniu uczestniczyli członkowie Komitetu, eksperci oraz goście – w osobach przedstawiciele przemysłu naftowego, organizacji handlowych, instytutów naukowych i Polskiego Komitetu Normalizacyjnego. Tematyka wygłoszonych referatów obejmowała: dorobek 15 lat pracy Komitetu, znaczenie norm naftowych dla gospodarki, system organizacji pracy

komitetów technicznych oraz program działań Komitetu. W drugim dniu posiedzenia, w pierwszej części miała miejsce otwarta dyskusja z udziałem Prezesa PKN, nad najbardziej żywotnymi problemami normalizacji. Druga część posiedzenia miała charakter roboczy – uzgadniano opinie do ankietowanych projektów norm europejskich na paliwa i metody badań. Setne posiedzenie stało się okazją do statystycznej analizy tematyki, którą Komitet zajmował się w ciągu minionych 15 lat; to znaczy od 1994 roku do roku 2009.

Struktura i umiejscowienie Komitetu Technicznego 222

Komitet Techniczny 222 obejmuje cztery podkomitety:

- Podkomitet ds. Paliw Płynnych; Sekretariat prowadzi Zakład Normalizacji (TN) w Pionie Technologii Nafty INiG w Krakowie,
- Podkomitet ds. Asfaltów; Sekretariat prowadzi Zakład Olejów, Środków Smarowych i Asfaltów (TO) w Pionie Technologii Nafty INiG w Krakowie,
- Podkomitet ds. Olejów Smarowych; Sekretariat prowadzi Instytut Paliw i Energii Odnawialnej w Warszawie,

- Podkomitet ds. Cieczy Specjalnych; Sekretariat prowadzi PPNH „Eksplonaft” w Warszawie.

Sekretariat Komitetu Technicznego 222 ds. Przetworów Naftowych i Cieczy Eksploatacyjnych, zlokalizowany w Zakładzie Normalizacji w Pionie Technologii Nafty Instytutu Nafty i Gazu, rozpoczął działalność w Instytucie Technologii Nafty w 2004 roku, na mocy umowy pomiędzy Polskim Komitetem Normalizacyjnym i ITN o prowadzeniu Sekretariatu KT 222. Z dniem 16 lipca 2007 roku umowa ta została przedłużona aneksem na następne trzy lata.

System krajowej normalizacji w minionych 15 latach

W roku 1993 Ustawa o normalizacji wprowadziła system, którego podstawowym założeniem było dostosowanie normalizacji krajowej do wprowadzanej gospodarki rynkowej, w oparciu o zasady organizacyjne obowiązujące w krajach Unii Europejskiej. System ten różnił się zasadniczo od poprzedniego, wynikającego

z ustawy o normalizacji z 1961 roku. Zasadnicze zmiany dotyczyły m.in.:

- organizacji krajowego systemu normalizacji,
- wprowadzenia jednego rodzaju normy krajowej – Polskiej Normy (PN),
- dobrowolności stosowania Polskich Norm – z wyjąt-

kiem przypadków, gdy obowiązek ich stosowania został wprowadzony na drodze rozporządzeń odpowiednich ministrów lub zostały one powołane w ustawach,

- powszechności uczestnictwa (ankieta powszechna).

Sekretariaty Normalizacyjnych Komisji Problemowych prowadził PKN lub w drodze umowy mógł je powierzyć innym jednostkom organizacyjnym. Wśród powołanych w 1994 roku około 250 komisji znalazła się także Normalizacyjna Komisja Problemowa nr 222 ds. Przetworów Naftowych i Cieczy Eksploatacyjnych, z Sekretariatem umiejscowionym w Zespole Chemii Polskiego Komitetu Normalizacyjnego w Warszawie. Od 15 lipca 2004 roku Sekretariat Komitetu Technicznego 222 prowadzi Instytut Technologii Nafty (obecnie Pion Technologii Nafty INiG). Wcześniej – od 1 stycznia 2004 r., Polski Komitet Normalizacyjny otrzymał status pełnego członka w Europejskim Komitecie Normalizacyjnym CEN. Możliwość spełnienia

przez PKN warunków niezbędnych do uzyskania członkostwa powstała z dniem 1 stycznia 2003 roku, kiedy weszła w życie – obowiązująca obecnie – ustawa o normalizacji dnia 12 września 2002 r., która dostosowuje nasz system normalizacyjny do systemu europejskiego.

W roku 2009, na mocy Zarządzenia Prezesa PKN z dnia 7 kwietnia 2009 r., wprowadzana została zmiana podejścia do członkostwa w komitetach technicznych PKN¹ – zmianie uległy zasady członkostwa w KT. Obecnie członkami KT są podmioty działające w zakresie tematycznym danego KT, w liczbie nie mniej niż 5 i nie więcej niż 30.

Prezes PKN z dniem 1 października 2009 r. powołał Instytut Nafty i Gazu na członka Komitetu Technicznego 222. Komitet ten liczy aktualnie 31 członków i tym samym jest jednym z najliczniejszych spośród 245 działających obecnie komitetów w PKN [1]. W latach 1995–2009 w Komitecie było 33 członków.

Normy stu posiedzeń w liczbach

Tematyka i rodzaje norm

Tematyka norm omawianych na posiedzeniach Komitetu – według podziału na zakres prac poszczególnych podkomitetów – przedstawia się następująco:

Tematy rozpatrzone na stu posiedzeniach przez Komitet Techniczny 222 – łącznie: 432

w tym tematy:

Podkomitetu ds. Paliw Płynnych:	285
Podkomitetu ds. Asfaltów:	66
Podkomitetu ds. Olejów Smarowych:	53
Podkomitetu ds. Cieczy Specjalnych:	28

Dokumenty normalizacyjne opracowywane przez KT 222 obejmowały następujące rodzaje norm:

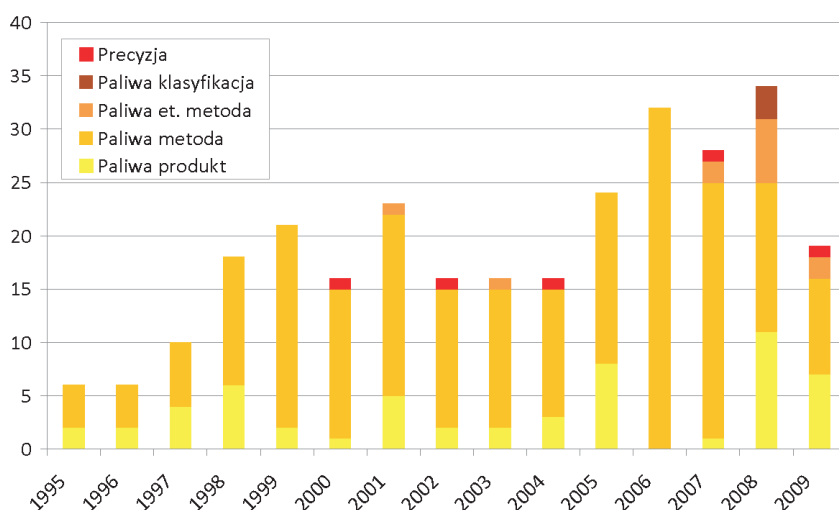
- normy przedmiotowe – specyfikacje zawierające wymagania dla produktu, np. PN-EN 228:2009 *Paliwa do pojazdów samochodowych – Benzyna bezołowiowa – Wymagania i metody badań*,
- normy klasyfikacyjne – przedstawiające podział produktów na grupy według określonych właściwości, np. PN-ISO 6743-5:2009 *Środki smarowe, oleje przemysłowe i produkty podobne (klasa L) – Klasyfikacja – Część 5: Grupa T (Turbiny)*,
- normy na metody badań, np. PN-EN 13588:2009 *Asfalty i lepiszcza asfaltowe – Oznaczanie kohezji lepiszczy asfaltowych metodą testu wahadłowego*,
- normy na pobieranie próbek, np. PN-EN ISO 3170:2006 *Ciekłe przetwory naftowe – Ręczne pobieranie próbek*,
- normę na wyznaczanie precyzji metod badań, PN-EN

ISO 4259 *Przetwory naftowe – Wyznaczanie i stosowanie precyzji metod badania*,

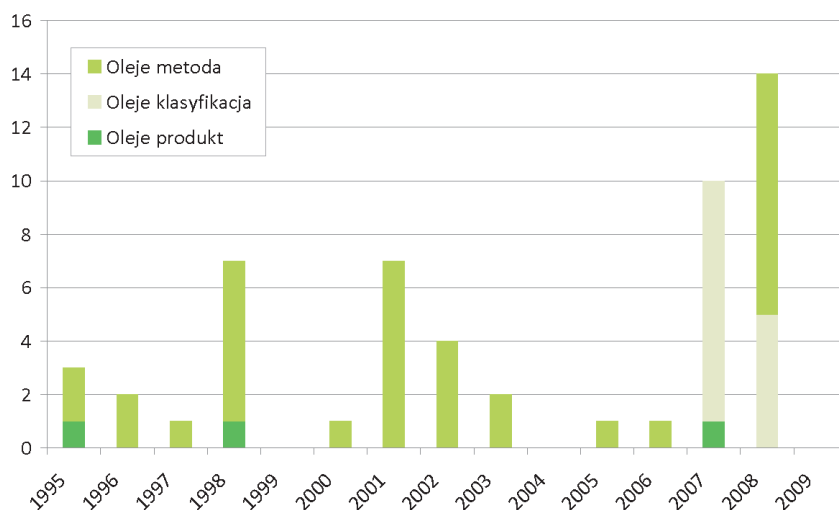
- normy terminologiczne, np. PN-ISO 1998-2:2005 *Przemysł naftowy – Terminologia – Część 2: Właściwości i badania*,
- normy i raporty techniczne określające zasady monitorowania jakości produktu, np. PN-EN 14274:2005 *Paliwa do pojazdów samochodowych – Ocena jakości benzyn i olejów napędowych – System monitoringu jakości paliw (FQMS)*; PKN-CEN/TR 15367-1:2009 *Przetwory naftowe – Poradnik prawidłowego postępowania – Część 1: Oleje napędowe*,
- normy z zakresu systemu pomiarów, np. PN-ISO 4267-2:2006 *Ropa naftowa i ciekłe przetwory naftowe – Obliczanie ilości produktów naftowych. Część 2: Pomiar dynamiczny*,
- normy z zakresu kalibracji zbiorników, np. PN-EN ISO 8222:2008 *System pomiarów przetworów naftowych – Kalibracja – Korekcja temperaturowa w zastosowaniu do kalibracji objętości zbiorników wzorcowych*.

Udział głównych rodzajów norm w pracach poszczególnych podkomitetów, a zarazem w tematyce posiedzeń Komitetu, kształtował się następująco:

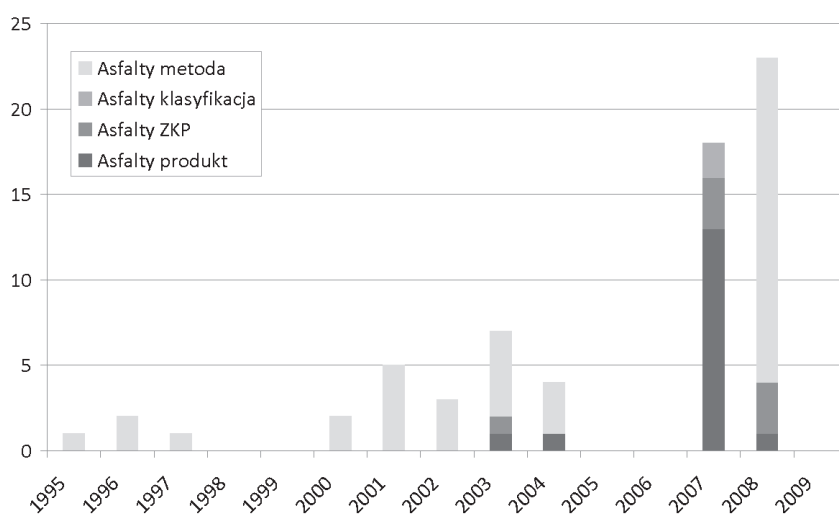
¹ Zarządzenie nr 18/2009 Prezesa PKN w sprawie zasad powoływania i odwoływania członków komitetów technicznych oraz osób funkcyjnych w komitetach technicznych PKN, z dnia 7 kwietnia 2009 r.

Rys. 1. Liczba i rodzaj tematów omawianych na posiedzeniach KT 222 z zakresu Podkomitetu ds. Paliw Płynnych

Rys. 2. Liczba i rodzaj tematów omawianych na posiedzeniach KT 222 z zakresu Podkomitetu ds. Olejów Smarowych

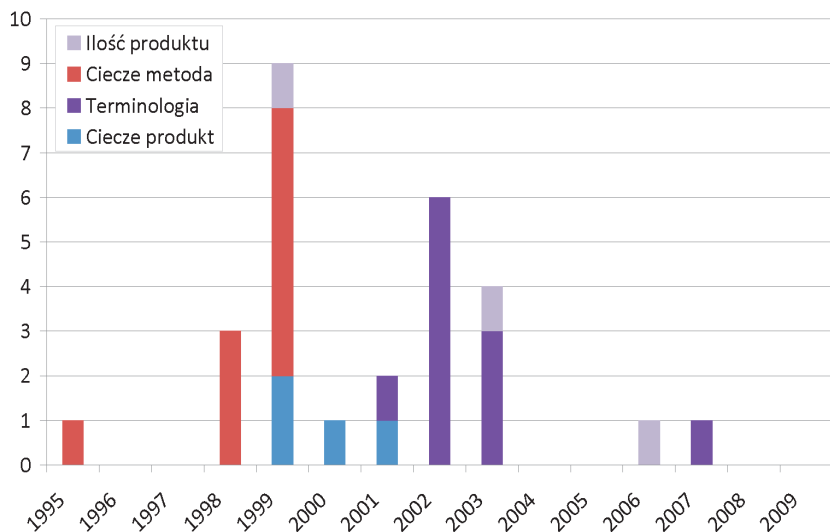

Rys. 3. Liczba i rodzaj tematów omawianych na posiedzeniach KT z zakresu Podkomitetu ds. Asfaltów

Podkomitet ds. Paliw Płynnych działa nieprzerwanie od chwili powołania Komisji Normalizacyjnej 222. Roczny program Podkomitetu w latach 1997–2009 obejmował od pięciu do dwudziestu tematów normalizacyjnych. Projekty norm opracowane i uzgodnione na posiedzeniu Podkomitetu przekazywane są do Komitetu; stąd stały, wysoki udział tematów paliwowych w tematyce jego posiedzeń. Uzgadnianie aktualnych wersji norm produktowych w paliwach jest procesem ciągłym. Normy produktowe – na benzynę, olej napędowy, a także LPG i FAME oraz na olej opałowy – występują nieprzerwanie w tematyce uzgodnień normalizacyjnych.

Dla ożywienia działalności Podkomitetu ds. Olejów Smarowych, w 2006 roku została przeprowadzona inwentaryzacja stanu norm ISO, EN oraz PN będących w kompetencji KT 222 ds. Przetworów Naftowych i Cieczy Specjalnych – w zakresie działów 75.080 oraz 75.100 według Międzynarodowej Klasyfikacji Norm (ICS). Na tej podstawie uzgodniono program prac normalizacyjnych Podkomitetu Olejów Smarowych, który w pierwszej kolejności objął normy klasyfikacyjne, a następnie normy produktowe i metody badań – stąd w tematyce posiedzeń Komitetu znaczący udział klasyfikacyjnych norm olejowych.

Reaktywowany w 2005 roku, po kilkuletniej przerwie, Podkomitet ds. Asfaltów opracował normy asfaltów modyfikowanych, drogowych i przemysłowych oraz emulsji asfaltowych. Normy asfaltowe wprowadzają wyłącznie normy europejskie EN, opracowywane przez CEN/TC 336 *Bituminous binders*. Lata 2008 i 2008 to okres największego udziału norm asfaltowych w pracach Komitetu. W roku 2009 uzgadnianie tematów asfaltowych w Komitecie odbywało się na drodze elektronicznego głosowania; stąd brak tematów asfaltowych w tematyce posiedzeń, przy ciągłym, istotnym udziale tych norm w pracach Komitetu.

Opracowany w ramach prac Podkomitetu ds. Cieczy Specjalnych zbiór ośmiu norm terminologicznych ISO 1998 obejmuje swoim zakresem całość terminologii przemysłu naftowego. Normy na płyny niskokrzepnące do układów chłodzenia silników spalinyowych i metody badań opracowane w latach 90. ub. wieku przez Podkomitet ds. Cieczy Specjalnych, jako PN-C (normy własne PN), również obecnie nie mają odpowiedników w zbiorze norm ISO i EN.

Rys. 4. Liczba i rodzaj tematów omawianych na posiedzeniach KT z zakresu Podkomitetu ds. Cieczy Specjalnych

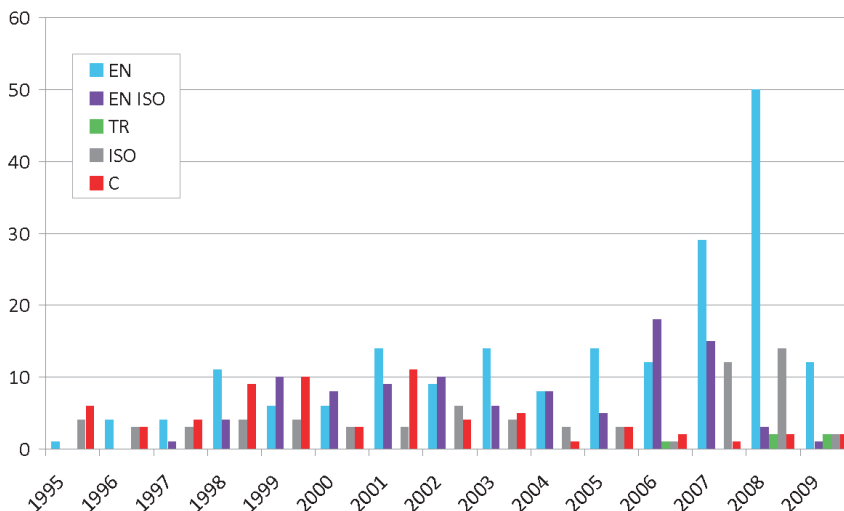
Rodzaje wprowadzanych norm

Dokumenty wyjściowe wprowadzane do zbioru Polskich Norm, ze względu na rodzaj w aspekcie normalizacyjnym, dzielą się na:

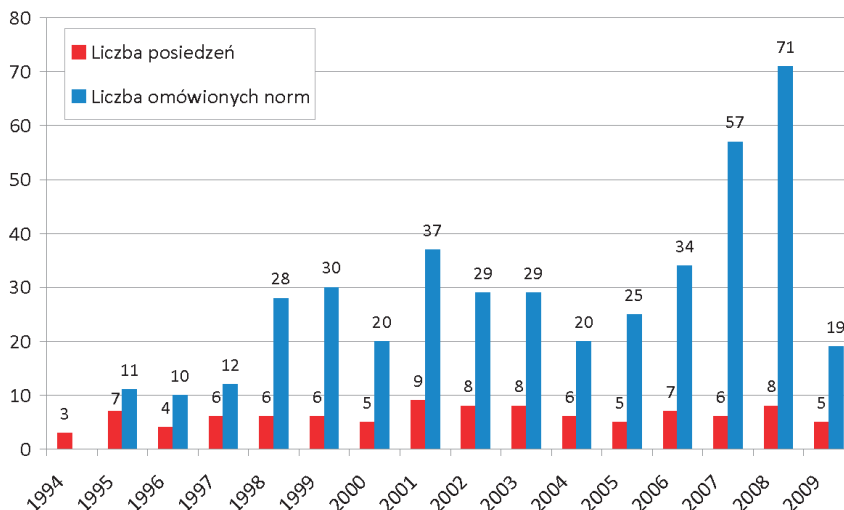
- normy europejskie (EN),
- normy europejskie wprowadzające normy międzynarodowe (EN ISO),
- raporty techniczne (CEN/TR) – dokumenty informacyjne opracowywane w celu przekazania informacji z zakresu różniącego się od publikowanego zwykle jako norma [1],
- normy międzynarodowe (ISO),
- normy własne (PN-C).

Wysoki udział norm wprowadzających normy europejskie (EN i EN ISO) wynikał z wcześniejszego wprowadzenia do programów Podkomitetu ds. Paliw Płynnych i Podkomitetu ds. Asfaltów tematów opartych na normach EN, w celu dostosowania polskich norm przedmiotowych i metod badań do normalizacji europejskiej przed wejściem Polski do Unii. Znaczący spadek udziału norm własnych (PN-C) to wynik obowiązujących obecnie procedur normalizacyjnych. Wprowadzenie do zbioru PN nowej normy własnej, czy też nowelizacja istniejącej normy, wymaga każdorazowo uzyskania akceptacji CEN.

Liczba posiedzeń Komitetu w ciągu roku wahała się od 3 do 9. Wzrost liczb

Rys. 5. Udział poszczególnych rodzajów wprowadzanych norm w tematyce prac KT 222

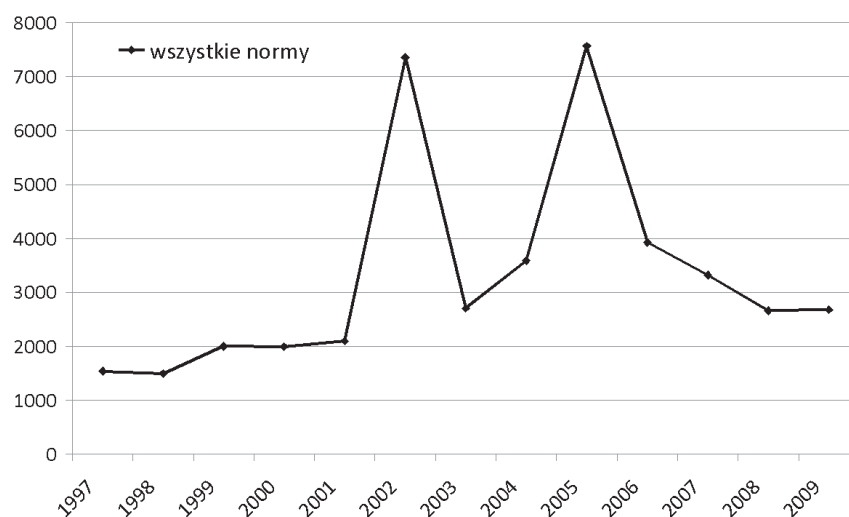
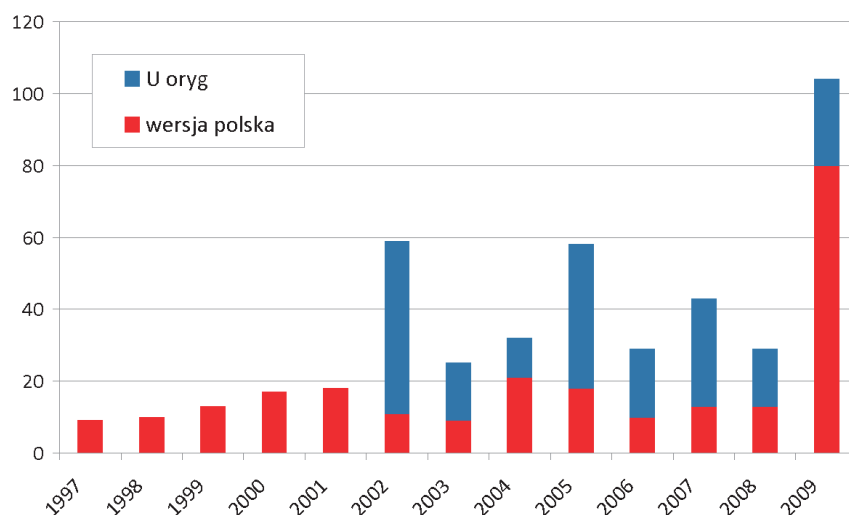
Rys. 6. Liczba posiedzeń i omawianych tematów

by tematów, nad którymi Komitet prowadził prace, skutkowało zwiększeniem ilości posiedzeń i liczby norm omawianych na kolejnych posiedzeniach. Rok 2009 – kiedy to na pięciu posiedzeniach omówiono 19 tematów – jest drugim z kolei, w którym uzgadnianie norm w Komitecie odbywało się na drodze głosowania elektronicznego, co pozwoliło usprawnić przekazywanie do dalszego postępowania normalizacyjnego tematów przygotowanych przez Komitet.

Zatwierdzone w latach 1995–2009 normy opracowane przez KT 222

Wymierny efekt pracy Komitetu Technicznego to między innymi ilość zatwierdzonych norm opracowanych przez Komitet.

Przystąpienie Polski do Unii poprzedziło uzyskanie przez Polski Komitet Normalizacyjny pełnego członkostwa w Europejskim Komitecie Normalizacyjnym CEN, które nastąpiło 1 stycznia 2004 roku. Jednym z warunków tego procesu było wprowadzenie do zbioru Polskich Norm 80% norm europejskich, a w ciągu roku po przystąpieniu – pozostałych 20%. Wzrost liczby zatwierdzonych polskich norm w latach 2002 i 2005 jest wynikiem wprowadzenia norm europejskich w języku oryginału. Stąd również przeważający udział norm uznaniowych (U oryg. – wprowadzających normę EN w języku oryginału) w ogólnej liczbie zatwierdzonych norm z zakresu KT 222.

Rys. 7. Liczba zatwierdzonych norm z zakresu KT 222 – w tym udział norm w wersji polskiej – oraz liczba wszystkich zatwierdzonych Norm Polskich

Wnioski końcowe

Przemysł rafineryjny należy do najbardziej efektywnie rozwijających się działów gospodarczych naszego kraju. Jest to spowodowane koniecznością zaspokojenia podstawowych potrzeb współczesnego społeczeństwa. W ostatnich latach przybyło nam w Polsce 10 milionów pojazdów. Zmiany gospodarcze wywołały m.in. zapotrzebowanie na pełne znormalizowanie przetworów naftowych, a w szczególności paliw. Zmiany te odzwierciedla m.in. statystyka stu posiedzeń Komitetu Technicznego 222.

Jubileuszowy rok setnego posiedzenia Komitetu był jednocześnie czasem niezwykłego wzrostu jego efektywności, w aspekcie liczby zatwierdzonych norm w wersji polskiej.

Technicznym czynnikiem, który częściowo wywołał taką sytuację, było wdrażanie nowego systemu informatycznego w Polskim Komitecie Normalizacyjnym, w wyniku czego przez pewien okres projekty nie były przekazywane do dalszego postępowania normalizacyjnego. Z kolei włączenie przez PKN w roku 2008 elektronicznego głosowania do metod pracy komitetów – jako sposobu uzyskiwania konsensu – pozwoliło na przyspieszenie prac.

Jednak podstawową przyczyną tak wysokiej pozycji liczby opracowanych przez KT 222 norm – w odniesieniu do ogólnej liczby zatwierdzanych Norm Polskich – jest wznowienie działalności Podkomitetu ds. Olejów Sma-

rowych i Podkomitetu ds. Asfaltów; przy stałej, wysokiej aktywności Podkomitetu ds. Paliw Płynnych. Równoczesne prowadzenie prac wszystkich trzech Podkomitetów,

skutkujące opracowaniem tak dużej liczby tematów, było możliwe przede wszystkim dzięki współdziałaniu z przemysłem rafineryjnym.

Artykuł nadesłano do Redakcji 12.04.2009 r. Przyjęto do druku 27.04.2010 r.

Recenzent: dr inż. Ludwik Kossowicz

Literatura

- [1] Protokoły posiedzeń Komitetu Technicznego 222 ds. Przetworów Naftowych i Cieczy Eksploatacyjnych: od nr 1/1994 do nr 100/2009.
- [2] www.pkn.pl

Mgr inż. Zofia BŁASZKIEWICZ – Kierownik Zakładu Normalizacji w Pionie Technologii Nafty INiG, Sekretarz Komitetu Technicznego 222 ds. Przetworów Naftowych i Cieczy Eksploatacyjnych PKN (Polskiego Komitetu Normalizacyjnego) oraz Podkomitetu ds. Paliw Płynnych KT 222. Absolwentka Wydziału Energochemiczne Przetwórstwo Węgla i Fizykochemii Sorbentów AGH.

ZAKŁAD NORMALIZACJI

Zakres działania:

- prowadzenie Sekretariatu Komitetu Technicznego nr 222 ds. Przetworów Naftowych i Cieczy Eksploatacyjnych;
- prowadzenie Sekretariatu Podkomitetu ds. Paliw Płynnych KT 222;
- opracowywanie Polskich Norm PN wprowadzających Normy Europejskie (EN) oraz Normy Międzynarodowe (ISO) z zakresu wymagań i metod badań paliw silnikowych (benzyny silnikowej, olejów napędowych, LPG), biopaliw, środków smarowych i asfaltów;
- opracowywanie Polskich Norm własnych z zakresu KT 222;
- opracowywanie i prowadzenie rejestru i zbioru aktualnych Warunków Technicznych oraz Norm Zakładowych.

Kierownik: mgr inż. Zofia Błaszkiwicz

Adres: ul. Łukasiewicza 1, 31-429 Kraków

Telefon: 12 617-76-76

Faks: 12 617-76-53

E-mail: zofia.blaszkiwicz@inig.pl